

SAGNET OM DISKO

Fortalt af pastor *Otto Rosing* som ung, og med tegninger af ham selv.

Oversat af kaptajn *Johs. Balle*

Der findes i Grønland et sagn om, hvorledes Diskøen er kommet derop, hvor den nu ligger. Når man mener, at den er kommet andetsteds fra (sydfra), skyldes det, at Disko er det eneste sted i Nordgrønland, hvor der gror kvaner.

Som så mange andre sagn fortælles det forskelligt i Nord- og Sydgrønland. I Nordgrønland beretter sagnet, at det var en „Angákok“, der fik øen nordpå for at få del i de mange dejlige kvaner, der voksede på den. I Sydgrønland fortalte de gamle sagnfortællere, at det var to fangere „Nivfigfârssuk“ og „Nivingasilernâk“, der bugserede den nordpå, og det er denne variant, der fortælles her.

En del skindklædte mænd, hvis lange hår nåede dem ned over skuldrene, stod ved en optrukken konebåd og drøftede dagens begivenheder.

Når højsommeren er inde, har det altid været skik og en særlig morskab for grøn-lænderne at rejse rundt og besøge hinanden ved fangstpladserne, og dette var også tilfældet her, da en konebåd fulgt af talrige kajakker var kommen til Qepisarqoq – en lille boplads – og mændene nød rigtigt gensynets glæder.

Som sædvalig talte fangerne (jægerne) om deres jagteventyr, da en meget tyk mand med en veludviklet bagdel sagde: „I går fangede jeg en stor blåside (Phoca groenlandica i 3die år), og I kan tro, at vejen hjem faldt mig lang. Vi skal jo for at nå hjem ro udenom den store ø, der ligger udenfor vor boplads.“

Han havde dårligt talt ud, da Kiarrat plumpede ud med: „Ja, hvis det var muligt ville det være dejligt at få den væk.“

En af gæsterne så sig omkring og sagde: „Ja, I ville unægtelig få en meget kortere vej til jeres fangstplads.“

„Det ville lige være noget for os at få vor fangstplads så nær ved,“ sagde alle stedets beboere i kor, og som det sædvanligvis sker, når noget er kommet på tale, snakkede alle i munden på hverandre om dette meget interessante emne.

*En del skindklædte mænd stod rundt om en optrukken konebåd
og drøftede dagens begivenheder.*

„Hvis det bliver fint vejr i morgen, skulle vi så ikke prøve, om vi kunne få den væk,“ sagde en. „Imâpa, heksemesteren vil sikkert være villig til at hekse over den, hvis vi betaler ham med en ny harpunspids, og der er ingen tvivl om, at han kan gøre det. Forleden skal han have flyttet en stor sten her norden for blot ved at hekse og synge over den, og det skulle bare være for at prøve, om der endnu var kraft i hans hekseviser. Da denne ø ligger i vandet, vil det være en let sag for ham. Lad os sende bud til ham.“

Straks blev en dreng sendt af sted, og efter at have været borte et stykke tid, kom han tilbage med den besked, at heksemesteren var klar til at tage fat, når de ville have det, og kun ventede på nærmere besked.

Det kan nok være, at snakken gik løs.

Det bliver morsomt, og vi bliver ligefremt berømte, hvis vi nu formår at flytte den store ø. Under øen er der måske en mængde dejlige sæler, som Ingnerssuit* har holdt skjult for os, og som vi derfor er gået glip af, og de skal nok være større end almindelige sæler.

Diskussionen fortsatte livligt endnu et stykke tid, og meget spændte på, hvad dagen i morgen ville bringe, gik de langt om længe ind i husene, men længe efter, at de var gået op, kunne man høre dem synge trommesange rundt om i de forskellige huse, og først langt ud på natten blev der ro.

* Ingnerssuit var sagnfigurer, der var større end almindelige mennesker, men ingen næse havde, kun to huller til næsebor. De boede inde bag bratninger, der lå ud til havet, og de kunne ro lige ind gennem bratningen. De ville gerne lokke mennesker ind med sig, men hvis nogen fulgte med, kom de aldrig ud igen.

Da de vågnede næste morgen, var vejret blikstille. Solen var lige ved at stå op, så solsiden af øen med strædet fortonede sig, så det så ud, som om der lå flere øer ovenpå hinanden, hvorimod skyggesiden lå klar og ren.

Sammen i et af de øverste huse boede Nivfigfårssuk (således kaldtes han, fordi han til amulet havde nidffinguit – små tørrede strimler af den indvendige tarmhinde af en sæl) og Nivingasilerånåk (der kaldtes således, fordi han havde trukket perler på forhåret, så de hængte ned over panden). De var de første, der vågnede, og idet de kom ud af deres hus begyndte de at tale til hinanden.

Lad os bugsere øen bort. Vi har lov til at forsøge det, og heksemesteren skal nok få øen løsnet fra bunden og gøre modstanden ved bugseringen mindre.

„Ja, det er meget godt,“ sagde Nivfigfårssuk, „men hvad skal vi bruge til at bugserer den med.“ „Å, skidt,“ sagde Nivingasilerånåk, „vi tager et hår af spædbarnet derinde, han er jo forældreløs, så overfor ham behøver vi ikke at være så nansomme.“

De gik så nedefter, og da de havde trukket et hår ud af hovedet på det forældreløse spædbarn, lod de heksemesteren kalde.

Da heksemesteren Imåqa kom ud af sin hytte, kan det nok være, at hans bopladsfæller fik travlt med at gøre forberedelser. Han viste sig at være en forkommen, meget tynd, skrutrygget mandsling med hættten på sin tingmiap (Skindtrøje) trukket op over hovedet.

Til at begynde med tog heksemesteren fat på at hekse over det hår, man havde taget af det forældreløse spædbarns hoved, idet han puttede ansigtet ned i hættten på tingmiap'en samtidig med, at han dansede rundt om huset.

Allerbedst som han var i gang hermed, kom en gammel mand ud fra et af de midterste huse. Da han så, hvad der foregik, røg han straks i flint og råbte: „I må jo være tossede. Jeg synes, at øen er smuk at have for øje, så jeg vil holde igen på den her fra land, og jeg tror nok, jeg kan gøre det.“ Det viste sig, at det ikke var helt hen i vejret, at han sagde det, da han før i tiden havde været åndemaner (Angakok), og han gik straks i gang med at trylle over kobberemmen, som han ville holde igen i.

Den gamle havde knapt nok sagt det før de andre af bopladsens beboere råbte i munden på hverandre: „Qivirarítajanguaq vil holde igen på øen fra land.“ Intet under, at der blev røre blandt beboerne, da det nu ville blive endnu mere spændende, fordi der ville blive kappestrid mellem en heksemester (ilisîtsoq) og en åndemaner.

Nu begyndte heksemesteren at synge, og en del af mændene roede over til øen for at sætte den forældreløses hår fast som bugserline. Samtidig tog heksemesteren kraftigere og kraftigere fat og benyttede de mest virkningsfulde viser, han kunde. Han havde heller ikke sunget ret længe, før de fra klipperne på øens nordlige side viste sig små røgskyer, og der kom et dybt hul. Beboerne af bopladsen blev nu helt vilde

Solen er lige ved at stå op, og heksemesteren er ved at begynde sin dans rundt om teltet.

til at hidse heksemesteren op, der anstrengte sig det bedste, han kunde, og da der lidt efter lidt gik hul i fjeldet, lysnede det ligefrem på bopladsen. Mændene, der var roet over til øen, tog nu det forældreløse spædbarns hår, der imidlertid var hekset tjenligt til bugserline, samtidig med kobberemmen (en lang line skåret ud af remmesælens hud og som almindelig bruges til fangerrem i en kajak) som Qiviarítajanguaq skulle holde igen, og som tilsyneladende heller ikke var til at kimse ad, og fortøjede begge i hullet i klipperne med stik, der ikke kunne løbe op.

Bugserlinerne var nu fastgjort. Folk, der fra bopladsen ville iagttage denne styrkeprøve, var roet i land, og Nivfigfårssuk og Nivingasilerñâq begyndte nu at bugserere og tog så kraftigt fat, at kajakkerne omtrent lå under vand.

Qiviarítajanguaq tog imidlertid den kobberem over hvilken han selv havde tryllet, op over skulderen, stemte den ene fod mod en stor sten og holdt igen, det bedste han havde lært, samtidig med at han sang ud: á hâj-hap, á hâj-hap.“

Som nu Nivingasilernâq og hans fælle rigtig lagde kræfterne i, og heksemesteren fordoblede sine anstrengelser med at synge over øen, hørtes der drøn på drøn under øen, og med et løsnede den sig fra grunden med en stærk klingende lyd som af metaller.

Nivfigfârssuk og Nivingasilernâq satte den nu i gang nordover med en sådan kraft, at intet ville formå at stoppe den.

Qiviarítajanguaq stemte imod af alle kræfter, og det så det sang i den svære kobberem, der blev trukket helt tynd. Tilsidst kunne den ikke holde til det stærke træk og brast med et mægtigt knald. Lyden kastedes frem og tilbage mellem alle de høje fjelde, så det lød som om de væltede omkuld mellem hverandre.

Qiviarítajanguaq blev så nedslået over sit nederlag, så han straks gik ind i sit hus, og han har aldrig vist sig siden. Det fortælles, at han døde af den store kraftanspændelse, han havde udfoldet, og han er nu der, hvor alle grønlandere kommer, der ofrer deres liv af kærlighed til deres land.

Nivfigfârssuk og Nivingasilernâq bugserede nu syngende den store ø udefter, medens sangen fra bopladsfællerne i land langsomt døde bort i det fjerne. Da de syntes, de var kommet langt nok ud til søs, roede de ret nord i med øen efterladende sig et bredt kølvand.

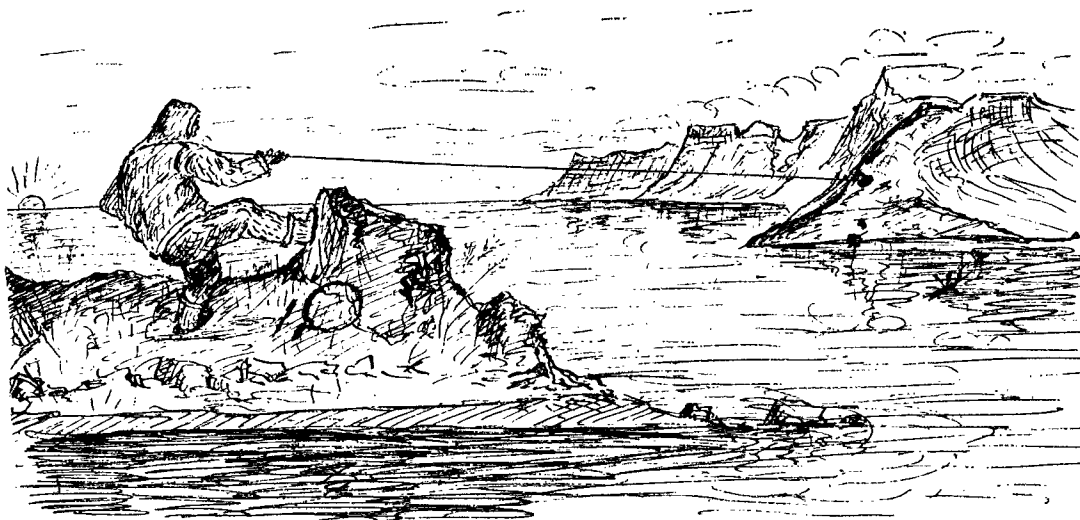
Medens de således syngende bugserede, faldt Kûngnât's store fjeld i med en sang:

âjâ – kâjâ det deroppe
âh! hvor er det morsomt.
Den store klods af en ø
ror de bort med, vestpå, nordover.
To mænd tager den på slæb
langt bort nordi – jâ.

âjâ – kâjâ det der nordpå.
Det smukkeste her sydpå.
Det mest pragtfulde vestpå, ud til søen,
misundelsesværdigt i sin vældige højde,
beskuelsesværdigt i sin blånende pragt
langt borte derude – jâ.

âjâ – kâjâ helt derop
står vi over disse fjelde her.
Landet ser vi nedenunder os.
Lader os af glæde stemme i,
fordi vi nu er de allerhøjeste.

âjâ – kâjâ.

*K'iviaritajānguak holder igen i kobberemmen,
han har tryllet over.*

Længe efter at det havde sluttet sangen, hørtes ekkoet fra fjeld til fjeld.

Nivingasilernâq og hans fælle bugserede stadig øen nordover derude til søs. Da de havde bugseret hele dagen og natten med, gik øen hen under morgen på grund. At de ikke kunne få den længere nordpå, skyldtes en gammel heks, der havde onde øjne. Hun sad inde ved Jakobshavn – eller snarere der, hvor Jakobshavn nu ligger – og så ud over havet, da hun får øje på de to kajakmænd, der kom bugserende med den store ø. Da hun kunne lide øen og gerne ville have den at se på, så hun ondt på den, så den gik på grund.

Nivfigfârssuk og Nivingasilernâq var således på et godt døgn nået helt derop med den.

Der nordpå fik de på den måde en stor dejlig ø, der næsten var uforlignelig i sin skønhed. På nordsiden ses den dag i dag hullet, som bugserlinen var gjort fast i.

Endnu før det blev lyst dagen efter nåede Nivfigfârssuk og Nivingasilernâq tilbage til deres boplads, men de tog ikke på fangst i kajak næste dag, fordi deres lemmer var fuldstændig stive af den overstående anstrengelse.

Fra bopladsen havde man observeret masser af sæler, hvor øen havde ligget, og de var meget større end dem, man var vant til at se.

Heksemesteren Imâqa tog herefter ofte på fangst, da han nu havde fået en ny harpunspids. Han blev snart en velstående mand, der ikke kunne undvære en kone,

og der var så ikke andet for ham at gøre, end at gifte sig for tredje gang. Han har aldrig siden hekset, da han ved at bruge alle sine kraftigste heksesange, havde slidt dem helt op. (De havde mistet deres kraft).

Langs hele kysten er der nu en række banker, der betegner vejen, hvor de bugserede øen, og bankerne er dannet af de klippestykker og grus, der faldt af under bugseringen.

Men ved Kipisarqo fandt fangerne nu vejen til deres fangstplads meget kortere, og sælerne, de fangede, smagte meget bedre.